

pdf genereret den : 28/5-2008

Espagne et au Portugal au XVI^e siècle, (Die Rolle Lübecks in der hansischen Spanien- und Portugalfahrt des 16. Jahrhunderts, i *Zeitschrift des Vereins für Lübeckische Geschichte und Altertumskunde*). Entreprises hanséates et commerce méditerranéen à la fin du XVI^e siècle, (*Histoire économique du monde méditerranéen 1450-1650, Mélanges en l'honneur de Fernand Braudel*, Toulouse 1973).

Artiklerne er vist ikke ført ajour i ly af nyere forskning, men virker ikke forældede. Alle er oversat til eller vel snarere ført tilbage til det oprindelige fransk, og man kunne være ondsksfuld nok til at mene, at det netop har været et af redaktørernes formål. En fransk professors tanker skal ikke blot være at finde på vulgære og uværdige sprog såsom engelsk og tysk. De skal reddes for eftertiden på fransk, sproget for den eneste rigtige *civilisation*. Skønt det er let således at grine, til tider opgivende, til tider rasende, af den franske chauvinisme og arrogance, så er det svært ikke at blive betaget af den specielle franske stil med de retoriske spørgsmål, der følger den strengt logiske og stringente opbygning på vej. Man bliver klar over, hvad vi er ved at miste med den angelsaksiske kulturs og sprogs fremmarch. Hvor mange danske historiestuderende kan læse fransk nu til dags, og hvor meget er vi afhængige af det faktum, at det kan amerikanske universitetsstuderende heller ikke?

Det er en tiltalende og smukt produceret bog, hvor den eneste anke er, at nogle af graferne er for små og overlæssede. Faktisk var det måske et initiativ, vi burde efterligne her til lands. Det gode danske festskrift har mange år på bagen, og kan være en dybtfølt hyldest til en lærer fra hans elever, og jeg har selv været meget taknemlig over at få lov at bidrage til festskrifter for to professorer, der har lært mig meget, både fagligt og menneskeligt. I ældre tid havde festskriftet også et formål ved at bringe artikler frem, der ellers ikke var blevet trykt. Men nu er det om muligt for nemt at få sine ting publiceret, og alene mængden af festskrifter kan være et problem, både for potentielle bidragydere, gratulantere og de bibliotekarer, der skal søge at katalogisere dem.

Måske var det i stedet en idé at bekoste en oversættelse til et hovedsprog, gerne fransk, af det af en professors produktion, der ufortjent enten kun foreligger på dansk eller blot ikke er at finde i de store kendte tidsskrifter. Om artiklerne skal føres ajour eller genoptrykkes uændret, det kan fødselaren bestemme. Ideen er hermed givet videre.

Dan H. Andersen

Acta Pacis Westphalicae. Herausgegeben von der Nordrhein-Westfälischen Akademie der Wissenschaften in Verbindung mit der Vereinigung zur Erforschung der Neueren Geschichte e. V. durch Konrad Repgen. Serie II, Abt. A: *Die kaiserlichen Korrespondenzen*. Bd. 5: 1646-1647. Bearbeitet von Antje Oschmann. Münster, Verlag Aschendorff 1993, LXXV + 825 s.; og Serie II, Abt. C: *Die Schwedischen Korrespondenzen*. Bd. 4, 1-2: 1647-1648. Bearbeitet von Wilhelm Kohl unter Mitarbeit von Paul Nachtsheim. Münster, Verlag Aschendorff 1994, LV + 1186 s.

Den westfalske fred er indiskutabelt en af de store milepæle i Europas historie. Ikke kun fordi den var afslutningen på den første virkelig internationale fredskonference i vor historie og derved kom til at danne mønster for flere senere

fredsslutninger, men især fordi det internationale magtbalancesystem, som blev konferencens resultat, viste sig så holdbart, at det forblev selve fundamentet for de sikkerhedspolitiske strukturer i absolutismens Europa, lige indtil revolutions- og Napoleonskrigene satte en ny dagsorden. Det var en politisk-diplomatisk bedrift af høj karat at skabe et stabilt internationalt system ud af Trediveårskrigens kaos, og det var præcis, hvad der skete under forhandlingerne 1643-48 i Münster og Osnabrück. Derfor er det også velbegrundet, at man i Tyskland allerede nu er gået i gang med at markere 350-året for fredskonferencen i form af en række konferencer og symposier, og mere vil utvivlsomt følge, når vi nærmer os kulminationen i 1998.

Nok fandt konferencen sted på tysk grund; men i kraft af sin sammensætning, sine virkninger og perspektiver var den i høj grad international. Denne erkendelse drog »Die Vereinigung zur Erforschung der Neueren Geschichte« konsekvensen af, da man i 1957 besluttede at sætte sig i spidsen for tilvejebringelsen af en samlet udgave af alle betydende akter fra fredskonferencen uanset national oprindelse. Første bind i dette mammutprojekt udkom i 1962 – det var en samling forhandlerinstrukser fra kejserlig, fransk og svensk side og siden da er der, inklusive de to her foreliggende, udkommet i alt 19 bind af de omkring 45, som påregnes at indgå i den færdige udgave.

Ifølge editionsplanen er udgaven opdelt i tre serier. Serie I omfatter regeringsinstrukser til forhandlerne; serie II dækker den omfangsrige korrespondance mellem forhandlingsdelegationerne og deres regeringer samt løbende indberetninger og forholdsordrer i vekslende situationer. Denne serie er igen opdelt i undergrupper A-F, som hver dækker en af de forhandlende magters korrespondance. Undergruppe A er således den kejserlige, B den franske og C den svenske korrespondance. Serie III er en slags restgruppe, som dækker alle de akter, der ikke direkte kan henføres til en af de andre serier, eksempelvis forhandlingsprotokoller, forhandlingsakter og dagbøger. I serie I er der hidtil udkommet et af tre planlagte bind; i serie II er den svenske korrespondance færdigudgivet med det her foreliggende fjerde bind; den kejserlige og den franske korrespondance på hver otte bind nærmer sig ligeledes afslutningen. Derimod ligger det tungere med den romerske, venetianske, spanske og nederlandske korrespondance (undergrupper D-F), hvoraf intet endnu er udgivet. I serie III foreligger nu otte af 19 planlagte bind. Der er således næppe udsigt til, at projektet vil være nået længere end halvejs, når det i 1997 holder 40 års fødselsdag – og da slet ikke, at det vil kunne markere jubilæet 1998 ved at melde sig færdig.

Det forstår man glimrende, når man ser, med hvilken grundighed der gås til værks. Grundprincippet er, at alle betydende aktstykker gengives i fuld ordlyd på originalsprogene og forsynes med fuldstændige arkivsignaturer samt henvisning til evt. tidligere trykkested. Mindre væsentlige akter gengives i regestform i det tilhørende videnskabelige apparat, eller de registreres blot med arkivsignatur og henvisning til evt. trykkested. Udgaven tilsigter med andre ord en totalregistrering af samtlige relevante aktstykker og en gengivelse in extenso af de væsentligste. I færdig form bliver udgaven derfor intet mindre end en fuldstændig arkivregistratur over alle akter med relevans for fredskonferencen. På nogle punkter er den udvidet til en regest og på de væsentligste til en fuldstændig udgave. Det færdige værk bliver givetvis et formidabelt hjælpemiddel for enhver, som beskæftiger sig med denne periodes historie.

De to her foreliggende bind følger editionsteknisk samme principper som de

foregående og er i øvrigt indrettet på ganske samme måde. Da disse tidligere har været beskrevet i talrige anmeldelser (se f. eks. HT, bd. 80, 1980, s. 587ff.), er der ingen grund til nærmere at beskrive dem her. Det må være tilstrækkeligt blot at fastslå, at begge bind holder samme høje standard som de øvrige – de nærmest strutter af grundighed, omhu og akribi. Der kan dog være grund til særligt at henlede opmærksomheden på de meget omfattende og kompetente fortolkende indledninger, som i sig selv udgør væsentlige bidrag til den westfalske freds historie, samt på de udførlige fortegnelser over kildeudgaver og litteratur, som er gode og nyttige. Et opslag her sparer megen ambulerende litteratursøgning.

Der er al mulig grund til at udtrykke uforbeholden anerkendelse til den kreds af tyske historikere, som har haft mod til at iværksætte – og indtil nu på så forbilledlig vis har virkeliggjort dette kæmpeprojekt, som i sin udførelse nok er tysk, men i sine perspektiver ægte europæisk.

Knud J.V. Jespersen

OLE BERNT HENRIKSEN: Af Guds nåde. Christian den femte og hans regering, (Odense University Studies in History and Social Sciences vol. 195) Odense Universitetsforlag 1996, kr. 225.

Ole Bernt Henriksens bog om Christian V er resultatet af forfatterens »lange og nære bekendtskab« med kongen. Den er et forsøg på at give »Danmarks eneste vaskeægte barok-monark« den biografi, han fortjener. Der er tale om en populær biografi uden fodnoter, men med en litteraturliste. Bortset fra nogle mindre slag- og sjuskefejl er bogens konkrete oplysninger ret pålidelige, men det er ikke altid let at gennemskue grundlaget for de mange og meget kategorisk udtrykte personlige vurderinger.

Stilen er snakkende, fuld af følelseladede adjektiver og med en diktion, der af og til kan virke ret barok. Tolkningen er hele vejen igennem præget af en ubændig trang til superlativer og generaliseringer. Frederik III var »aldrig farligere, end når han skumlede«, Leonora Christines *Jammersmindet* er en »af de få nøgler til forståelse af selve tidens martrede sjæl«, dronning Charlotte Amalie er »en af de få oprigtigt kristne i sin københavnske samtid«, og Kingo er »et af de få næsten påfaldende levende mennesker, der med spræl og humør springer frem foran den store masse af korrekte og egentlig overvejende kedsommelige personer i Christian V's regeringstid«.

Som citaterne allerede antyder, har Henriksen en del til fælles med den kulturhistoriske skole fra århundredets begyndelse. Han jonglerer med »renæssance« og »barok« som særdeles selvstændige og vitale størrelser, der på givne tidspunkter går i graven eller bryder igennem. Han deler også denne ærværdige skoles selvtilid med hensyn til muligheden for at lodde sjælens dybder på grundlag af portrætter. F.eks. tolker han kontrasten mellem det kendte »indadvendte« portræt af Frederik III foran et vindue og Dieussarts martialske buste som bevis for, at Frederik III gennemgik »en fuldstændig forvirrende metamorfose« under Christian V's opvækst (s. 31-32). Det minder grangivelig om Louis Bobé, der kunne finde på at skrive, at Frederik III havde en »selvherskernæse«.

Bogen indeholder også overraskende nytolkninger. Blandt de mere revolutio-